

ke znanosti, H. studija predstavlja izvrstan doprinos takvom dijalogu. Čitaocu osobito upada u oči i srce učenjačka skromnost u razilaženju od mišljenja drugih i prihvaćanju rezultata dosadašnjeg istraživanja. Hohnjecova je metoda jasna i pregledna, način izlaganja sažet i prilagođen književnoj vrsti studije. Malo je neuobičajeno u studijama ove vrste prevoditi citate iz znanstvene literature. H. prevodi citate na njemački (što mu je mogao sugerirati izdavač), pa tako izlazi da na njemačkom pišu Talijani Landucci i Vanni (str. 40, 102, 125) te Francuzi Allo (144) i Harlé (155).

Crkva u Hrvatskoj dobila je u Hohnjecu još jednog prezbitera bibličara. Dok mladom kolegi čestitam na završenom studiju i objavljenom disertaciji, izražavam molbu da nastavi bibličarski usmjeravati svoje svećeničko djelovanje. Ne bi li on mogao napisati što prije egzegzezu himana koje molimo u časoslovu a uzeti su iz Otk? Znam neke mlade svećenike kojima je čudnovato recitirati himne o „kao zaklanom Jaganjcu“ u čijoj krvi sljedbenici peru svoje haljine. Možemo li im pomoći da bolje razumiju i zavole ono što mole s Crkvom i za Crkvu?

Mato Zovkić

New York, 13. srpnja 1981.

FLOS MEDICINAE (hrv. CVIT LAKARIJE). FLOS MEDICINAE SIVE SCHOLAE SALERNITANAE DE CONSERVANDA BONA VALETUDINE PRAECEPTA METRICA. Preveo fra Emerik Pavić, objelodanjeno u Budimpešti 1768. godine. Reprint – izdanje s popratnim objašnjenjima. Knjižnica Zbornika „Kačić“, broj VII. Glavni urednik Hrvatini G. Jurišić OFM. Split 1980. Str. 139.

FLOS MEDICINAE je glasovita latinska zbirka pravila za čuvanje zdravlja poznate Salernške škole medicinske. To je djelo na hrvatski jezik preveo i u Budimpešti objelodanio godine 1768. franjevac Emerik Pavić, profesor teologije, pisac raznih djela na hrvatskom i latinskom jeziku te prevodio s latinskog i njemačkog jezika. To je prva tiskana medicinska knjiga na hrvatskom jeziku. Knjižnica Zbornika „Kačić“ ovim izdanjem počastila je 200. godišnjicu smrti ovog vrijednog i slavnog franjevca (umro 1780. godine).

Ovdje treba spomenuti da je već 1958. godine „Medica“ objavila prvo reprint-izdanje tog djela.

Djela kao FLOS MEDICINAE bila su poznata i mnogo su se upotrebljavala u stara vremena. Već u III. st. prije Kr. napisao je takvo djelo Diokles iz Karysta (Aristotelov učenik). Poslije je takvih djela – sve do 12. st. – bilo sve više. Ta su djela bila poznata profesorima Salernške škole koji su ih upotrebljavali i u svojim predavanjima. Jedan od tih profesora sastavio je i knjigu FLOS MEDICINAE koju je E. Pavić preveo na hrvatski jezik. Hrvatski prijevod ima 395 stihova. Kao izvor Paviću je poslužilo latinsko izdanje Zaharije Sylviusa, tiskano u Haagu 1649. godine. Medicinska pravila Salernške škole bila su popularizirana još i prije Pavićeva prijevoda (imamo dijelove tih Pravila u *Breviarium Zagradiense* iz početka 15. st., u *Misalu* zagrebačke biskupije, Venecija 1611, u *Obredniku* (1644) i u *Mesecniku* i *dnevniku gospodarskom* Pavla Rittera Vitezovića (1692).

Terapija koja se preporučuje u *Cvitu likarije* temelji se uglavnom na Hipokratu. Navode se i djela Galena, Plinija i drugih. Lijekovi koje preporuča uglavnom su biljnog porijekla. Među njima se nalazi i *terijak* koji spada u najvažnije lijekove od antike sve do početka 20. st. Naravno upotrebljava se i *flebotomija* (puštanje krvi) koja se svestrano upotrebljavala donedavna, pa i u slučajevima kada je to pogoršalo stanje bolesnika.

Reprint-izdanje CVIT LAKARIJE opskrbjeno je povijesno – medicinskim uvodom s izborom najznačajnijih rukopisnih i tiskanih ljekaruša na hrvatskom jeziku; napisao ga je dr Hrvoje *Targalia*. Slijedi opis života i djela E. Pavića te bibliografija i literatura o njemu (dr Franjo E. *Hoško*). Transkripciju Pavićeva prijevoda izradio je Hrvatini G. *Jurišić*. Na kraju je još i napis o ljekovitom bilju u prijevodu Flos Medicinæ sestre Edite *Šolić*. Djelo je opskrbjeno sažecima na latinskom, njemačkom i engleskom jeziku, kazalom osobnih imena i sadržajem. Doista, ovo reprint-izdanje je reprezentativno. Njime se možemo podičiti i pred vanjskim svijetom.

Za povijest zdravstva ovo reprint-izdanje je od prvorazrednog značenja. Djelo je vrijedno i u literarnom i u jezikoslovnom pogledu. Ima mnogo izraza koji su u to doba kolali u narodu. Obradom tih riječi obogatit će se rizična našeg rječnika, što potvrđuje i činjenica da se mnoge riječi ne nalaze ni u velikom Akademijinu rječniku. Knjigu će stoga nabaviti za svoju knjižnicu ne samo oni koji iznad svega cijene svoje zdravlje, nego i liječnici

(koji cijene i tuđe zdravlje po pozivu) i književnici i jezikoslovci i svećenici.

Adalbert REBIĆ

CARLO BALIĆ OFM. PROFILO-IMPRES-
SIONI-RICORDI. A CURA DI PAOLO ME-
LADA OFM E DINKO ARAČIĆ OFM.
Rim 1978, stranica 311.

U ovom komemorativnom ZBORNIKU objelodanjenju prigodom prve godišnjice smrti (1977–1978) razni pisci obnovili su svoja sjećanja na velikog teologa međunarodnog značenja Karla Balića. ZBORNIK počinje pismom Pape Pavla VI. koje mu je poslao još prije smrti.

U prvom dijelu Zbornika Dinko Aračić (Profilo biografico di Carlo Balić) daje biografski profil Karla Balića. Balić je najveći dio svoga života posvetio širenju pobožnosti prema Gospi i produbljivanju nauke o njoj (mariologije). Aračić pokušava pokazati kako se ta njegova ljubav prema Gospi očitovala već u djetinstvu pa se razvila u vrijeme studija teologije (osobito u Louvainu i u Rimu). Imao je velik udio u proglašenju vjerske dogme o uznesenju Gospe na nebo. U tu je svrhu izdao knjigu *Testimonia de assumptione BVM ex omnibus saeculis* (Svjedočanstva o uznesenju BDM iz svih stoljeća). Svojim marijanskim i mariološkim međunarodnim kongresima bijaše glavni animator marijanskog pokreta pedesetih godina našeg stoljeća. Osnovao je *Marijansku akademiju* (1946) koja je kasnije prerasla u *Međunarodnu i papinsku akademiju*. Dugo je godina bio predsjednik te akademije i upravo u tom svojstvu organizirao međunarodne mariološke i marijanske kongrese. Imao je i velik udio u formuliranju i u konačnoj redakciji VIII. poglavlja dokumenta *Lumen gentium* (dokument II. vatikanskog sabora o Crkvi).

U drugom dijelu autori prikazuju Balićevu znanstvenu djelatnost. Pietro Scapin osvjetljuje znanstvenu osobnost Karla Balića ističući njegovo zalaganje za obnovu skotizma. Candido Pozo obrađuje Balićev doprinos mariologiji. Dinko Aračić donosi potpunu bibliografiju Karla Balića (1926–1976 godine 485 naslova).

U trećem dijelu sabrani su utisci mnogih suradnika, prijatelja i poklonika Balićevih. J. Alonso osvjetljuje njegov lik i karakter pod naslovom *Parce mihi: Dalmata sum!* F. Antonelli prikazuje Balića kao čovjeka, znanstvenika i franjevca. A. Augustinović, P. -H. Bara-

be, D. Bertetto, G. M. Besutti i još tridesetak drugih istaknutih javnih radnika, osobito teologa, opisuju svoja sjećanja na Karla Balića.

U četvrtom dijelu su sabrani svi govori održani na pogrebu Karla Balića u Hrvatakoj, u Splitu 1977. godine.

Ovaj je ZBORNIK velik doprinos boljem poznavanju Balićeve osobe i njegova djelovanja na području međunarodne mariologije. Iz svih tih mnogobrojnih napisa proizlazi da je Balić uistinu najzaslužniji za štovanje Gospe u ovom stoljeću. Proizlazi i to kako je velik utjecaj imao općenito na području teoloških istraživanja pedesetih i šezdesetih godina ovog stoljeća. Mnogi međunarodni teolozi ističu uz njegov znanstveni rad i njegovo rodoljublje: uvijek se predstavljao kao *Hrvat i franjevac*. Po njemu su mnogi u svijetu saznali za Hrvatsku.

Adalbert REBIĆ

LJUDEVIT RUPČIĆ, PRAVI BOG I PRAVI
ČOVJEK. Metanoja 60, Kršćanska sadašnjost,
Zagreb 1981, str. 79.

Knjiga *Pravi Bog i pravi čovjek* predstavlja piščeva razmišljanja o Bogu, o Isusu Kristu i o čovjeku. To su stare teme, barem onoliko stare koliko je staro kršćanstvo. No pisac je pokušao razmišljati na temelju Svetog pisma i na način koji je pristupačan suvremenu čovjeku. Zahvatio je te teme egzistencijalno.

Riječ „Bog“ tako često izgovaramo, a da pri tome imamo tako različite slike i sadržaje. Teško je jednom riječju izraziti onoga koji nadilazi ljudsko iskustvo, koji spada u nadnaravni svijet. Zato su ljudi o Bogu oduvijek govorili u slikama koje su bile uvijek više ili manje savršene odnosno nesavršene. I često su puta pod tim pojmom ljudi više mislili na ono što *nije* Bog nego na ono što *jest* Bog, jer je lakše znati što Bog nije nego što uistinu jest. „Boga naime nitko nikada nije vidio!“ (Iv 1, 18). Zato često onaj tko odbija Boga odbija njegovu nesavršenu sliku ili predodžbu a ne njega samoga. I teško je prema tome odrediti točno tko je vjernik a tko nevjernik. To uostalom može samo Bog sam odrediti. Krivu predodžbu o Bogu često su imali, i imaju je, i vjernici a ne samo nevjernici. Mnogi su Boga mjerili ljudskim interesom— i mjere ga još uvijek. Mnogima je stoga (i među kršćanima) Bog zapravo idol a ne pravi Bog. Još uvijek ima onih koji Boga trebaju kao žandara, kao oštrog suca, kaznitelja i osvetitelja; kad se već oni sami ne mogu